

ZAGADNIENIA FILOZOFICZNE W NAUCE

Materiały z konwersatoriów interdyscyplinarnych

Nauka — Wiara

VIII

WYDZIAŁ FILOZOFII

PAPIESKIEJ AKADEMII TEOLOGICZNEJ

Kraków 1986

PHILOSOPHY IN SCIENCE

Proceedings of the Interdisciplinary Seminar

„Science and Faith”

VIII

Faculty of Philosophy

Pontifical Academy of Theology

Cracow 1986

Redakcja:

Michał Heller,
Alicja Michalik,
Włodzimierz Skoczny,
Józef Życiński

Adres Redakcji:

Seminarium Duchowne Częstochowskie
ul. Bernardyńska 3
31-069 Kraków

WPROWADZENIE

Przemawiał on w imieniu króla, stąd też nie należało oczekiwać, iż powie cokolwiek sensownego.

Anatol France

Czynnikiem wpływającym destrukcyjnie na odkrywanie sensu bywa nie tylko, sygnalizowane przez France'a, wspieranie głoszonych treści autorytetem władzy, lecz również zbyt ściśle związanie swych poglądów z autorytetem jednej tradycji badawczej czy dorobkiem wybranej szkoły. W celu uniknięcia podobnych zagrożeń i zachowania maksymalnej otwartości interpretacyjnej organizatorzy konwersatorium Nauka–Wiara dążą programowo do utrzymania różnorodności orientacji przy dyskusowaniu filozoficznych kwestii niesionych przez rozwój nauki. W wykładach przedstawionych w ciągu ostatniego roku znajdowały wyraz bardzo odległe tradycje filozoficzne: od platonizmu, poprzez arystotelizm i kantyzm, do pozytywizmu i złączonego scjentyzmu, a nawet do zaprezentowanej przez prof. Elisabeth Barth epistemologii feministycznej. Mimo głębokich różnic w przyjętych perspektywach poznawczych, w wielu wypadkach dyskusje prowadziły do wspólnych wniosków, niezależnie od uznawanych ontologii. Praktyka ta świadczy o istnieniu zbioru prawd, które można odkrywać przy pomocy zróżnicowanych języków i odległych procedur badawczych. Ostatnia teza znalazła najpełniejsze potwierdzenie w wykładzie Jana Woleńskiego ukazującym, jak wiele łączy obecnie przeciwstawiane w przeszłości oceny indukcyjizmu u Poppera i Carnapa.

W wielu przypadkach konwersatoryjne dyskusje dotyczyły prac, które albo świeżo ukazały się w druku, albo zostały już oddane do druku (Alfred Gawroński, Michał Heller, Barbara Tuchańska, Leszek Sokołowski). Ich przedruk na łamach „Zagadnień” miałby się praktycznie z celem. Stąd też

*UWAGA: Tekst został zrekonstruowany przy pomocy środków automatycznych; możliwe są więc pewne błędy, których sygnalizacja jest mile widziana (obi@opoka.org). Tekst elektroniczny posiada odrębną numerację stron.

w wyborze materiałów wchodzących do tego tomu kierowaliśmy się przede wszystkim zasadą bliskości tematycznej publikowanych artykułów i dyskutowanych zagadnień. Konsekwencją takiego założenia jest dominacja dyskusowanych ostatnio zagadnień z zakresu podstaw matematyki (Dieudonné, Heller) oraz prób wykorzystania osiągnięć nauk formalnych w epistemologii przyrodoznawstwa (Woleński).

W niniejszym numerze zapoczątkujemy również druk tekstów klasyków niedostępnych wcześniej w polskim przekładzie. Przypadająca w 1987 roku 300letnia rocznica wydania *Principiów Newtona* stanowi okazję, by serie „Klasycy” zacząć od udostępnienia tekstu słynnego *Scholium Newtona*. Do serii tej należy także praca współzałożyciela grupy Bourbaki — Jeana Dieudonné’a.

Włączone do tomu prace W. Dokurno oraz M. Grabowskiego stanowią próbkę dorobku związanych z naszym środowiskiem fizyków z ośrodka toruńskiego.

Wszystkie pozycje omawiane w dziale recenzji mogą być udostępnione za pośrednictwem biblioteki zakładowej Wydziału Filozofii PAT.

J. Ż.

Spis treści

Wprowadzenie	5
J. Dieudonné, Logika i matematyka	7
M. Heller, Kilka uwag o filozofii matematyki Hermanna Weyla	20
J. Woleński, Nota o indukcji	90
M. Grabowski, Teorie pomiaru kwantowego — Fizyka poszukuje filozofii	46
K. Maślanka, M. Maślanka, Refleksje przy studiowaniu historii poglądów na przestrzeń	62
W. Dokurno, Heurystyczna rola zasady Le Chateliera w przyrodoznawstwie	71
J. Urbaniec, Trzeci świat Karla Poppera	77
KLASYCY: TEKSTY — KOMENTARZE	
A. Michalik, Wprowadzenie do Scholium Newtona	85
I. Newton, Scholium	88
RECENZJE	
(Ch. Grzegorzcyk,) F. Jacques: Logiczna przestrzeń interlokucji	99
(M. Heller,) S. Toulmin: Powrót do kosmologii	102

(W. Skoczny, D. Davies: Schyłek filozofii przypadku?	104
(W. Wójcik, M. N. Wildiers: Obraz świata a teologia	107
(A. Bożek, Tomasz z Akwinu: O wieczności świata przeciwko mruczacym	114
M. Samborski, Ugarowa szczególna teoria względności	116
M. Heller, Wśród lektur: fizyka i filozofia	117